

A FRANK BIRODALOM
UTÓDÁLLAMAI: A FRANCIA
ÉS NÉMET KIRÁLYSÁG A 9-14.
SZÁZADBAN

DR. KELEMEN ROLAND

ADJUNKTUS

Traité de Verdun (843)

 Royaume de Charles le Chauve

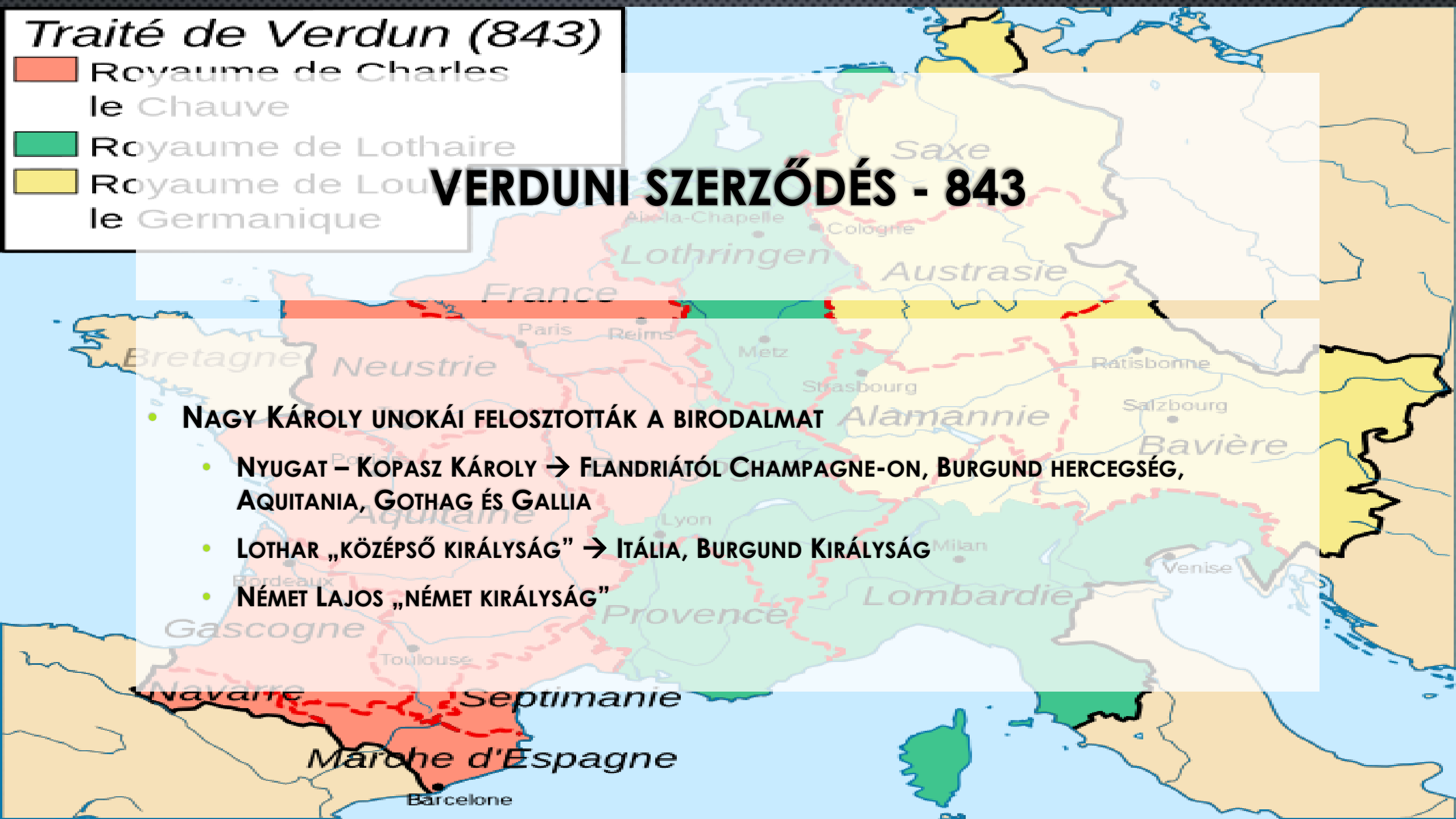
 Royaume de Lothaire

 Royaume de Louis le Germanique

VERDUNI SZERZŐDÉS - 843

• NAGY KÁROLY UNOKÁI FELOSZTOTTÁK A BIRODALMAT

- NYUGAT – KOPASZ KÁROLY → FLANDRIÁTÓL CHAMPAGNE-ON, BURGUND HERCEGSÉG, AQUITANIA, GOTHAG ÉS GALLIA
- LOTHAR „KÖZÉPSŐ KIRÁLYSÁG” → ITÁLIA, BURGUND KIRÁLYSÁG
- NÉMET LAJOS „NÉMET KIRÁLYSÁG”

EURÓPA A FRANK BIRODALOM FELBOMLÁSA UTÁNA

- DEZINTEGRÁCIÓ

- MEGGYENGÜL KÖZPONTI HATALOM
- MEGSZŰNT ANTIK RÓMAI MODELL ERŐS KÖZPONTI URALOM IDEÁJA
- ELŐNY
 - ÚJRA DEFINIÁLNI A KÖZPONTI HATALMAT
 - RENDEZNI A HELYI ÉS KÖZPONTI VISZONYÁT
 - ÚJ ÁLLAMGÉPEZET LÉTREHOZÁSA

- REAGRARIZÁLÓDÁS

- RANG, GAZDAGSÁG, PRESZTÍZS EGYETLEN FORRÁSA A FÖLD
- ARAB TERJESZKEDÉS KÖVETKEZMÉNYE A TOVÁBBÉLŐ MEDITERRÁN DOMINANCIÁJÚ KERESKEDELEM HANYATLÁSA
- GAZDASÁGI ÉS HATALMI KÖZPONT ÉSZAKI FRANK TERÜLETEK
- PÉNZFORGALOM SZINTE ELTŰNT
- ELŐNY
 - AGRÁRTECHNIKA FEJLŐDÉSE
 - DEMOGRÁFIAI ROBBANÁS
 - EBBŐL „FINANSZÍROZZÁK” A VÁROSIASODÁST

- SZABADSÁGOK KIS KÖREI

- VÁROS MINT KÖZPONT ELTŰNÉSE

- SZÜKSÉGES PÓTOLNI ÉS KIALAKÍTANI A HELYI KÖZHATALMAT

- LÉTREHOZZA A SZABADSÁG MINT PRIVILEGIZÁLT JOGÁLLAPOTOT

- TÖRVÉNYEK HELETT A KIVÁLTÁSÁG → ÁLTALÁNOSTÓL KIVÉTELEZETT HELYZET

- KEZDET BEN A HATALOM KIS KÖREI ELLENSÚLYKÉNT MŰKÖDTEK A KÖZHATALOMMAL SZEMBEN

- ALULRÓL ÉPÍTKEZŐ ÁLLAM ESZKÖZE A TERRITORIALITÁS ÉS A HŰBÉRISÉG VOLT

- SOK-SOK SZABADSÁGRA ÉPÜLŐ SAJÁT SZOKÁSJOGGAL ÉLŐ TARTOMÁNY ÉS VÁROS ALKALMAS A HELYI KORMÁNYZATI FELADATOK ELLÁTÁSÁRA

- EGYHÁZ UNIVERZALIZMUSA

- EGYETLEN NEM DEZINTEGRÁLÓDOTT SZERVEZETT

- ANTIKVITÁS INTÉZMÉNYES ÖRÖKÖSE

- ÁLLAM ELVI ELISMERÉSÉVEL, ÖNMAGA FENSŐBBSÉGÉNEK HANGSÚLYOZÁSÁVAL LEHETŐVÉ TETTE A VILÁGI HATALOM LEGITIMÁLÁSÁT

- EREDMÉNYE

- ÁLLAMVALLÁS, ÁLLAMEGYHÁZ

- TÁRSADALMI RÉTEGEK, RENDEK

- MINDENKI VMELY KÖZÖSSÉG TAGJAKÉNT VOLT CSAK ÉRTELMEZHETŐ

- EGY KÖZÖSSÉGHEZ TARTOZÁS HATÁROZTA MEG A JOGÁLLÁST, TÁRSADALMI PRSZTÍZST
- SZÜLETÉSI ÉS FOGLALKOZÁSI REND

- 3 REND

- ORATORES

- EGYHÁZIAK
- EGYSÉGES, ZÁRT, HOMOGEN

- BELLATORES

- SZÜLETÉSI REND → ARISZTOKRATA
- FOGLALKOZÁSI REND → LOVAG

- LABORATORES

- KÉSŐBBI JOBBÁGYSÁG
- ALÁVETETTSÉG

FRANCIA KIRÁLYSÁG

- CAPETINGEK 987-1328
 - TARTOMÁNYOKRA HULLOTT FRANCIAORSZÁGBÓL EGYSÉGES KIRÁLYSÁG, KÖZPONTOSÍTÁS ÉS A PÁPAI HATALOM KORLÁTOZÁSA

FRANCIA TÁRSADALOM

- KLERIKUSOK
 - ZÁRT
 - PRIVILÉGIUM FORI
 - PRIVILÉGIUM CANONIS
- NEMESEK
 - HŰBÉRI RENDSZER MEGSZILÁRDULÁSÁVAL A SENIOR-VAZALLUS KAPCSOLAT DOMINÁNS
 - NEMES AZ AKI LOVAGI HŰBÉRBIRTOKKAL RENDELKEZETT ÉS FELFEGYVERKEZVE KÉPES HADBA VONULNI
 - ÁLLANDÓ HADSEREGRE SZORULÓ ÁLLAM PÉNZSZOLGÁLTATÁSRA VÁLTOZTATTA
 - EGYSÉGES PÉNZRENDSZER
 - JOBBÁGYI SZOLGÁLTATÁS PÉNZJÁRADÉKRA VÁLTÁSA
 - FÜGGETLENSÉG URALKODÓ SZÁMÁRA → ZSOLDOS HADERŐ ÉLETRE HÍVÁSA
 - ERŐSEN DIFFERENCIÁLT
 - KISBIRTOKOS
 - HERCEG, ÓRGRÓF, GRÓF, ALGRÓF
 - 14. SZÁZADRA REND
- HARMADIK REND
 - PARASZTOK
 - SZABAD PARASZT: SZABAD TERMELŐ, KERESKEDŐ, IPAROS, FÖLDÉRT BÉRT FIZET
 - DOLOGILAG KÖTÖTT JOBBÁGY: FÖLD HASZNÁLATÁÉRT CENSUST FIZETETT, ROBOTOT TELJESÍTETT, AJÁNDÉK, RÉVPÉNZ STB
 - SZEMÉLYÉBEN IS KÖTÖTT JOBBÁGY: FENTIEKEN TÚL SZEMÉLYI FÜGGŐSÉG
 - 14-15. SZÁZAD PÉNZJÁRADÉK → UTÓBBI FELEMELKEDÉSE, DE INKÁBB TÖMEGES LESÜLLYEDÉS ÉS ELADÓSÓDÁS
 - POLGÁRSÁG → URALKODÓ TÁMASZA

FRANCIA ÁLLAM

- SEIGNEUR - SEUGNEURIE
 - FRANCIA ÁLLAMÉLET ALAPJA 10-12. SZÁZAD AZ URADALOM
 - FÖLDESÚRI HATALOM BEKEBELEZTE A VILÁGI HATALOM HELYI SZERVEIT ÉS HŪBÉRRÉ TETTE A KORÁBBI KIRÁLYI TISZTVISELŐK TISZTSÉGÉT
 - TARTOMÁNY, URADALOM FEJÉNEK JOGKÖREI
 - KATONAI IGAZGATÁS
 - IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS
 - EGYHÁZZAL KAPCSOLATOS FELÜGYELETI JOG
 - KÖZIGAZGATÁS EGYES EGYSÉGEINEK IRÁNYÍTÁSA
 - FÖLDESÚRI JOGOSÍTVÁNYOK EGGYÉ OLVADÁSA A KIRÁLYI HASZONVÉTELEKKEL (PÉNZVERÉS, VÁMOK, BANALITÁS)
 - HATALMI KÖZPONTJA A VÁR
- KIRÁLY
 - EGY SEIGNEUR A TÖBBI KÖZÖTT
 - HATALMÁT HŪBÉRÚRI MINŐSÉGBEN TUDTA MEGERŐSÍTENI
 - ORSZÁGOS FŐMÉLTÓSÁGOKAT SAJÁT FAMILIARITÁSÁBÓL VÁLASZTOTTA
 - 14. SZÁZADRA HATÁROZOTT BEAVATKOZÁS A HŪBÉRESEK ÜGYEIBE → MINDINKÁBB SEIGNEUR LETT MINDEN TARTOMÁNYBAN
 - KÖZVETLEN HŪBÉRESKŰ
 - URADALMAK UTÓDLÁSI RENDJÉBE VALÓ BEAVATKOZÁS
 - JÓSZÁGVESZTÉS ÉS HÁRAMLÁSI JOG
 - KIRÁLY SZUVERÉNÉ VÁLT
 - ÖRÖKLÉSI REND RÖGZÍTÉSE, NINCS INTERREGNUM
 - 13. SZÁZADRA A FRANCIA KIRÁLY SENKINEK SEM A HŪBÉRESE, CSAK ISTENNEK
 - FELADATA AZ ORSZÁG VÉDELME, EGYHÁZ OLTALMAZÁSA, IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS, KÖZIGAZGATÁS SZERVEZÉSE ÉS IRÁNYÍTÁSA, JOGALKOTÁS
 - KIRÁLYI BÍRÓSÁG HATÁSKÖRÉNEK ELVI ALAPJA A SUPERIORITAS ELVE
 - A KIRÁLYI SZUVERENITÁSBÓL ADÓDÓAN ANNAK ÜGYEIBE MÁS NEM AVATKOZHAT
 - KEZDŐ HATÁSKÖRÖK KIJELELÉSE → FELSÉGSÉRTÉS, PECSÉTSÉRTÉS
 - MAJD BŐVÍTÉSE → UZSORA, MAGÁNHARC

• KIRÁLYI TANÁCS

- KÖZPONTI BÍRÁSKODÁS EGYIK CENTRUMA
 - 13. SZÁZADRA EBBŐL KIVÁLT PARLAMENTUMNAK AZ ELŐKÉPE
- EBBŐL VÁLT KI SZÁMADÁSI KAMARA

• ÁLTALÁNOS RENDI GYŰLÉS

- 1302 IV. SZÉP FÜLÖP HÍVTA ÖSSZE ELŐSZÖR
- 1357-TŐL ÁLLANDÓ ÖSSZEHÍVÁS ÍGÉRETÉVEL RENDELKEZŐ RENDI GYŰLÉS, NAGYHŰBÉRESEK TANÁCSKOZÁSÁBÓL NŐTTE KI MAGÁT
 - KEZDETBEN NEM IS RENDEK SZERINTI MEGHÍVÁS, HANEM NAGYHŰBÉRESI STÁTUSZ ALAPJÁN
 - MAJD MELLÉJÜK TÖBBSZÖR A VÁROSOK KÖVETEI
 - UTOLSÓ KÖRBEN AZ ALACSONYABB RANGÚ VAZALLUSOK ÉS SZABAD PARASZTOK
- RANGJA NEM ÉRI EL A TÖBBI ÁLLAMBAN BETÖLTÖTT SZEREPET
 - NEM TÖRVÉNYALKOTÁSNAK NEM SZERVE
 - SOKKAL INKÁBB A KIRÁLYI AKARAT MEGERŐSÍTŐJE

• NOTABLES

- ELŐKELŐK GYŰLEKEZETE
- LEGFŐBB HŰBÉRURAKKAL KIBŐVÍTETT KIRÁLYI TANÁCS

• EGYES RENDEK GYŰLÉSEI

• TARTOMÁNYI GYŰLÉSEK

NÉMET NEMZET RÓMAI SZENT BIRODALMA

- SZÁSZ DINASZTIA – HOHENSTAUFOK – HABSBERGOK – WITTELSBACHOK – LUXEMBURGOK
- I. HENRIK 929 UTÁN EXPANZIÓS POLITIKA (ODERÁIG)
- I. OTTÓ
 - CSÁSZÁRI CÍM
 - ITÁLIAI POLITIKA
 - NÉMET TARTOMÁNYURAK PARTIKULÁRIS HATALMÁNAK MEGERŐSÖDÉSE
- INVESZTITÚRA HARC
 - CÉL AZ EGYHÁZ VAZALLUSI SZEREP ALÓLI FELSZABADÍTÁSA
 - VII. GERGELY – IV. HENRIK
 - WORMSI KONKORDÁTUM
 - ÁLLAM KIZÁRÁSA AZ INVESZTITÚRA JOGBÓL, KIVÉVE VILÁGI JAVAKBA IKTATÁS
 - FŐPAPSÁG CSÁSZÁRI HÜBÉRURASÁGBÓL PÁPAI ALÁRENDELTSÉGBE
- IV. KÁROLY – NÉMET ARANYBULLA (1356)
 - CSÁSZÁRI HATALOM FÖLÉ KEREKEDETT FEJEDELMEK HATALMÁNAK GARANCIÁJA
 - 7 VÁLASZTÓFEJELDELM (MAINZI, KÖLNI, TRIERI ÉRSEK, CSEH KIRÁLY, SZÁSZ HERCEG, BRANDENBURGI ŐRGRÓF RAJNAI PALOTAGRÓF)
 - NÉMET KIRÁLY VÁLASZTÁSÁHOZ NEM SZÜKSÉGES A PÁPAI JÓVÁHAGYÁS
 - TARTOMÁNYI KÖZPONTOSÍTÁS, SZÉTTAGOLTSÁG ALKOTMÁNYOS SZENTESÍTÉSE

HADIPAJZSRENDSZER

- HADIPAJZS: A KIRÁLYT MEGILLETŐ HŰBÉRKONTINGENS
- HADIPAJZS RENDSZER (SCUTA REGIS): OLYAN HŰBÉRI HIERARCHIA, AMELY LEHETETLENNÉ TETTE A KIRÁLY SZÁMÁRA AZ ALVAZALLUSOKKAL VALÓ ÉRINTKEZÉST
 - A HŰBÉRI RENDSZERBE KAPCSOLT ELEMÉK MINDEGYIKE EGY MEGHATÁROZOTT HADIPAJZSHOZ TARTOZOTT
 - EZEK KÖZÖTT A MOZGÁS SZINTE LEHETETLEN
 - MEGTÖRÉSE LEHETETLEN
 - NEM LEHETETT ELFOGADNI SEM AZONOS, SEM ALACSONYABB PAJZSÁLÁSÚ HŰBÉRT
 - HIERARCHIA ALJÁN ÁLLÓK NEM ADHATTÁK TOVÁBB HŰBÉRÜKET
 - MEREV KASZTREND SZERŰ RENDI STRUKTÚRA, A KIRÁLY ELSZAKAD A HŰBÉRI LÁNCSOLAT ALÁBB LÉVŐ ELEMÉITŐL
- SZÁSZ ÉS SVÁB TÜKÖRBŐL REKONSTRUÁLHATÓ
 - SZÁSZ TÜKÖR (1224-35 KÖZÖTT)
 - ÉSZAK-NÉMET TERÜLETEKEN ÉRVÉNYES JOG ÖSSZEFOGLALÁSA
 - SZERZŐ: EIKE VON REPGOW
 - SVÁB TÜKÖR (13. SZÁZAD)
 - DÉL-NÉMETORSZÁG JOGA
 - 15. SZÁZADIG KAISER LANDRECHT
 - SZERZŐ: REGENSBURGI BERTOLD

A hadipajzsrendszer

A hadipajzsok

- 1. pajzs: uralkodó, mint legfőbb hűbérúr
- 2. pajzs: egyházi fejedelmek
- 3. pajzs: világi fejedelmek
- 4. pajzs: egyházi és világi fejedelmek hűbéresei, grófok, bárók
- 5. pajzs: „közönséges” nemesek
- 6. pajzs: ministerialisok
- 7. pajzs: egypajzsosok

BIRODALOM SZERKEZETE

- **KIRÁLYVÁLASZTÁS**
 - NEM RÖGZÍTENEK ÖRÖKLÉSI ELVET
 - LEGALÁBB 4 VÁLASZTÓFEJEDELEM, TÖBBSÉGI DÖNTÉSE
 - VÁLASZTÁS TÉNYÉVEL BÍRJA A FELSÉGJOGOKAT
 - CSÁSZÁRI CÍM INKÁBB ESZMEI JELKÉP
- **CSÁSZÁR ÉS UDVAR**
 - UTAZÓ UDVARTARTÁS
 - UDVAR ELSŐ EMBERE A RAJNAI PALOTAGRÓF, AKI TRÓNÜRESEDÉS ESETÉN HELYETTESÍTŐ FUNKCIÓVAL IS BÍRT
 - KANCELLÁRIA
- **BIRODALMI GYŰLÉS (REICHSTAG)**
 - ÉVENTE KÖTELEZŐ ÖSSZEHÍVNI
 - 12. SZÁZADTÓL JELEN VANNAK A NEMESK ÉS A BIRODALMI VÁROSOK POLGÁRAI
- **TARTOMÁNYI GYŰLÉSEK (LANDTAG)**
 - KURIÁLIS RENDSZERŰ
 - KÜLÖN ÜLÉSEN A GRÓFOK, SZABAD URAK ÉS KÜLÖN A TARTOMÁNYI NEMESSÉG ÉS MEGINT KÜLÖN A MAGASABB PAPSÁG, VÁROSOK ÉS NÉHOL PARASZTOK (PL. SVÁJC, TIROL)
 - TARTOMÁNYOKNAK KIALAKULT KÜLÖN HIVATALI SZERVEZET
 - HADÜGY, PÉNZÜGYI IGAZGATÁS
 - FEJEDELMELI ABSZOLUTIZMUS ALAPJA